

YENİ AHİT'TE VAAZ VE VAİZLİK

Sermon and Preaching in the New Testament

Harun Dündar Karahan

Dr., T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı
Ankara / Türkiye

*Presidency of the Republic of Turkey Presidency of Religious Affairs
Ankara / Turkey*

harundundarkarahan@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-4360-8521.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 5 Mart/March 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 3 Haziran /June 2021

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran/June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 19 **Sayfa/Pages:** 279-306

Atıf / Citation: Karahan, Harun Dündar. Yeni Ahit'te Vaaz ve Vaizlik [*Sermon and Preaching in The New Testament*]. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]*-Bozok University Journal of Faculty of Theology [*BOZİFDER*] 19 (Haziran/June 2021): 279-306.

<https://doi.org/10.51553/bozifder.892023>

Etik Beyan/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Harun Dündar Karahan**).

İntihal/ Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Öz

Vaaz bütün dinlerde dinin akide, ahlak, emir ve yasaklarını inananlarına tebliğ etmek için en önemli araçlardan bir tanesidir. Dinlerin mensupları dinlerine ait bilgileri ve ahlaki öğretileri sadece okuyarak değil, aynı zamanda vaazlar aracılığıyla da öğrenmişlerdir. Bu bağlamda Hıristiyanlık'ta da vaaz, dinin anlaşılmasında ve anlatımında büyük bir öneme sahiptir. Her ne kadar Yeni Ahit'te doğrudan vaaz ile ilgili çok fazla bilgi bulunmasa da tarihi süreç içerisindeki uygulamaları ile Hıristiyanlık vaaz ve usulü ile ilgili olarak geniş bir müktesebata sahip olmuştur. İsa, sadece kendisi vaaz etmemiş, aynı zamanda havarilerini de vaaz etmek için görevlendirmiştir. Hıristiyanlık'ta vaaz, referanslarını Kutsal Kitap'tan alan, Kutsal Kitap'ı tefsir mahiyetinde açıklama ve izahları içeren bir hitabet türüdür. Vaaz görevi bütün Hıristiyan mezheplerince 325 İznik Konsili ile birlikte uygulanmasına karar verilmiştir. Vaizlik görevi Katoliklik ve Ortodoksluk'ta piskopos, papaz gibi ruhban sınıfı tarafından yerine getirilirken, Protestanlık'ta ise din adamı sınıfındaki kişilerin dışındakiler tarafından da icra edilmektedir. Bu çalışmamızda Hıristiyanlık'taki vaaz ve vaizlik kültürünü mezheplerin bakış açısından ziyade Yeni Ahit bağlamında incelemeye çalıştık. Zira Yeni Ahit vaaz ve vaizlikte metotla ilgili zengin bir materyal sunmaktadır. Genellikle vaaz ve vaizlikle ilgili müktesebat zaman içerisindeki uygulamalar ile ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yeni Ahit, Vaaz, Vaizlik, Vaiz, Hıristiyanlık, Hitabet.

Abstract

Preaching is one of the most important tools in all religions to communicate the aqidah, morality, Commandments and prohibitions of religion to its believers. Members of religions learned the knowledge and moral teachings of their religion not only by reading, but also through sermons. In this context, preaching in Christianity is also of great importance in the understanding and expression of religion. Although there is not much information about direct preaching in the New Testament, with its practices in the historical process, Christianity has had a wide understanding of preaching and procedure. Jesus not only preached himself, but also commissioned his apostles to preach. In Christianity, preaching is a type of oratory that takes its references from the Bible and includes explanations and explanations of the Bible in the nature of exegesis. It was decided that the preaching mission should be carried out by all Christian denominations together with the 325 Council of Nicaea. In Catholicism and Orthodoxy, the duty of preaching is performed by the clergy, such as the Bishop, the priest, while in Protestantism it is performed by those other than those in the clergy class. In this study, we tried to examine the culture of preaching and preaching in Christianity in the context of the New Testament, rather than from the point of view of denominations. Because the New Testament offers a rich material on the method in preaching and preaching. Often related to preaching and preaching, the practice emerged over time.

Keywords: The History of Religions, New Testament, Sermon, Preaching, Preacher, Christianity, Oratory.

Giriş

Hıristiyanlık'taki vaaz anlayışı ile ilgili yaptığımız saha taramasında din felsefesi alanında Hülya Çetin tarafından “Hz. İsa'nın dağdaki vaazının Hıristiyanlık açısından incelenmesi” konulu doktora çalışmasının olduğu tespit edilmiştir. Konu üzerine dinler tarihi alanında ülkemizde herhangi bir akademik çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Konu, Prof. Dr. Kürşad Demirci tarafından *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nde “Vaaz” (Diğer Dinlerde) maddesi ile ele alınmıştır. Fakat Hıristiyanlık gibi ciddi bir vaaz geleneğine ve literatürüne sahip olan bir dinin diğer dinlerle birlikte sadece birkaç paragraf ile değerlendirilmesi elbette yeterli değildir. Halbuki konuyla ilgili Batı dünyasında bir kısmı kaynakçada da geçen çok ciddi çalışmalar söz konusudur. Hıristiyan dünyasında birçok araştırmanın ve müktesebatın olduğu vaaz konusunun sadece bir makede anlatılması elbette ki mümkün değildir. Bizler bu çalışmamızda Hıristiyanlık'taki *vaaz* ve *vaizlik* konusunu Yeni Ahit bağlamında ele almaya çalıştık. Amacımız bundan sonra detaylı araştırma yapacak olanlara ışık tutmak ve bu konuya dikkatleri çekmektir. Çalışmamızın vaaz ve vaizlik konusunda karşılaştırmalı dinler tarihi alanında da çalışma yapacak olanlara katkı sunmasını beklemekteyiz.

Hıristiyanlık'ta *vaaz* Tanrı'nın ihtişam ve bilgeliğini akıllı insana aktarmasını, Yeni Ahit'in kalıplarını günün gerçekliği ve İsa-Mesih'in hakikati bağlamında harmanlayarak tüm yönleri ile anlatmayı ifade eder.¹ 20. yüzyılın Hıristiyan vaizlerinden Martyn Llyod (1899/1981): “Benim için vaaz işi en yüksek, en büyük ve en kutsal iştir” demiştir.² O, bu sözlerle vaaz etme sevincini ve mutluluğunu dile getirmiştir.

Hıristiyan vaaz kültürünün modelini İsa'nın dağdaki vaazı,³ Petrus'un,⁴ Pavlus'un⁵ ve Stephan'ın konuşması⁶ oluşturmaktadır.

¹ Nathaniel March Wright, *The Viceregal Homiletic: An Appropriation of g.k. Beale's Christian Viceregency For Theological Consideration Of Christian Preaching* (London: Middlesex University Supervised at the London School of Theology, 2018), 3.

² Martyn Lloyd, Jones, *Preaching and Preachers* (London: Zondervan Publishing House 1971), 9.

³ *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur İncil* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1995), Mt.5:7.

⁴ Elç. 2:14-40.

⁵ Elç. 20:7.

⁶ Elç. 7:1-53.

II. yüzyıldan VI. yüzyıla kadar devam eden patristik literatürde Origen (184/253), Tertullian (155/220), Melito of Sardis (-/180), Jerome (347/420), Chrysostome (347-407), Nazianlı Gregory, Augustine (354/430), Ambrosia (340/397), Papa Gregory (540/604) vaaz çeşitlerine ve konularına yönelik oldukça zengin materyaller vardır. İznik Konsili'nden (325) sonra vaaz yaygın bir şekilde tabrik edilmeye başlamıştır. Özellikle 8. yüzyılda Şarlıman siyasal ideolojisini anlatmak ve yaymak için kilise vaazlarını düzenlemiş ve pazar günü yapılan vaazları pazar ayınında mecburi hale getirmiştir. Hıristiyan mezheplerine göre vaaz, kilise ayinleri ve bazı ritüellerin (ölüm, evlilik vs.) temel bir parçası olarak devam etmektedir. Bu görev Katoliklik'te ve Ortodoksluk'ta piskopos, papaz gibi ruhban sınıfına aittir. Protestanlık'ta ise bu konuda diğer mezheplerden farklılık söz konusu olup din adamı sınıfının dışındakiler tarafından da bu görev icra edilebilmektedir.⁷

Hıristiyanlık vaaz ve vaizlik üzerine zengin müktesebata sahip bir dindir. Bununla birlikte Yeni Ahit'te bize vaaz konusunda çok fazla şey sunulmamaktadır. Fakat tarihi süreç içerisinde vaaz ve içeriği konusunda Hıristiyan kültürü içerisinde ciddi bir müktesebat din adamları ve kilise geleneği içerisinde oluşmuş ve bu konuda bazı yöntemler din adamları tarafından tavsiye edilmiştir.⁸ İnsanlara iyi haberi ve İsa-Mesih'in kurtarıcılığını anlatmak gibi ana başlıklar altında vaazların verilmesi salık verilir.⁹ Vaftizci Yahya'nın tutuklanmasından sonra İsa ve seçtiği havarileri Celile'de vaaz etmeye başlamıştır. Yeni Ahit'te bu durum şöyle ifade edilmektedir: “Yahya'nın tutuklanmasından sonra İsa, Tanrı'nın Müjdesi'ni duyura duyura Celile'ye gitti. Zaman doldu diyordu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı. Tövbe edin, Müjde'ye inanın!”¹⁰ Başka bir yerde ise İsa'nın vaaz faaliyetleri şöyle geçmektedir:

⁷ Kürşad Demirci, “Vaaz” (Diğer Dinlerde), *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/407-409.

⁸ “Bunları kardeşlere öğütlersen, imanın ve izlediğin iyi öğretinin sözleriyle beslenmiş olarak Mesih İsa'nın iyi bir görevlisi olursun. Kutsallıktan yoksun kocakarı masallarını reddet. Kendini Tanrı yolunda eğit. Bedeni eğitmenin biraz yararı var; ama şimdiki ve gelecek yaşamın vaadini içeren Tanrı yolunda yürümek her yönden yararlıdır. Bu güvenilir ve her bakımdan kabule layık bir sözdür.” (1. Ti. 6:10).

⁹ Journeyonline.ministry, “The Meaning of Preaching”, (Erişim: 2 Nisan 2020).

¹⁰ Mar. 1:14,15; Mat. 4:17, 23; Luk. 4:14-21, 8/1.

İsa, dağa çıkarak istediği kişileri yanına çağırdı. Onlar da yanına gittiler. İsa bunlardan on iki kişiyi yanına bulundurmak, Tanrı sözünü duyurmaya göndermek ve cinleri kovmaya yetkili kılmak üzere seçti. Seçtiği bu on iki kişi şunlardır: Petrus adını verdiği Simun, Beni-Regeş, yani Gök Gürültüsü Oğulları adını verdiği Zebedi'nin oğulları Yakup ve Yuhanna, Andreas, Filipus, Bartalmay, Matta, Tomas, Alfay oğlu Yakup, Taday, Yurtsever Simun ve İsa'ya ihanet eden Yahuda İşkariot.¹¹

Yeni Ahit'te geçen bu ifadeler bağlamında İsa, özellikle Snoptik İncillerde vaaz eden, Tanrı'nın vahyini tebliğ ve izah eden bir peygamber konumundadır.¹² İsa sadece havarilerini göndermekle kalmamış aynı zamanda onlara nasıl vaaz etmeleri gerektiğini ve halkın arasında nasıl davranmalarını de anlatmıştır.¹³ Eski Ahit, Tanrı'nın buyruklarını, kurallarını ve ilkelerini insanlara anlatılmasını Tanrı'nın bir emri olarak izah eder.¹⁴ Aynı şekilde Rab, Harun'a "Kutsalla bayağı olanı, kirliyle temizi birbirinden ayırt etmelisiniz. Rab'bin Musa aracılığıyla İsrail halkına bildirdiği bütün kuralları onlara öğretmelisiniz" diye emretmiştir.¹⁵ Kısaca vaaz etmek Tanrı'nın bizzat Eski Ahit'te tavsiye ettiği bir yöntemdir.¹⁶ Vaaz her ne kadar İsa ile bitmiş gibi gözükse de, bu faaliyet Kutsal Ruh'un verdiği inayet ile devam etmektedir. Yani vaazın nihai etkisi Kutsal Ruh ile devam etmektedir. Nitekim Tanrı'nın merhame-ti bu şekilde tecelli etmektedir. Vaaz Tanrı'nın sözünün ve merhamet antlaşmasının insanlığa bir ilanıdır.¹⁷

¹¹ Mar. 3:13-19.

¹² Mat. 21:10, 11; Mar. 6:4; Luk. 4:24. Konuyla ilgili ayrıca bk. Ramazan Adıbelli, *Katolik Din Adamı Alfred Loisy'nin Yeni Ahit Eleştirisi* (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019), 88.

¹³ Mar. 6:7-13.

¹⁴ *Kitabı Mukaddes* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1995), Yas. 6:1-9; "Öyle ki, gelecek kuşak, yeni doğacak çocuklar bilsinler, onlar da kendi çocuklarına anlatsınlar, Tanrı'ya güven duysunlar, Tanrı'nın yaptıklarını unutmasınlar, O'nun buyruklarını yerine getirsinler." (Mez. 78:6,7); Hez. 44:23.

¹⁵ Lev. 10:8-11.

¹⁶ Filip Roger De Cavel, *The Preacher as 'First Listener' Calling as a Source of Authority within the Flemish Evangelical Preaching Tradition* (United Kingdom: Durham University, Department of Theology and Religion, Durham, 2019), 9.

¹⁷ William Gerald, *Preaching And Theology In Scotland In The Nineteenth Century: A Study Of The Context And Content Of The Evangelical Sermon* (England: New College, The University Of Edinburgh, Phd, 1968), 10.

1. Tanrı'nın Sözü Olarak Vaaz

Esasen Hıristiyanlık bir söz dini olarak da bilinir.¹⁸ Bu sebeple söz'e yapılan atıf ve söz'ün anlatılması büyük öneme sahiptir. Şüphesiz ki bu söz'ün tebliğinin en önemli vasıtası vaazdır. Yeni Ahit'te Tanrı'nın sözünün niteliklerine ayrıca vurgu yapılır. Tanrı'nın sözünün bizatihi çok güçlü olduğu ifade edilir. Vaiz bu gücü kullanan kişidir. Mamafih Tanrı sözünün yaratıcı bir gücü vardır: "Tanrı, ışık olsun diye buyurdu ve ışık oldu."¹⁹ Tanrı'nın sözü kâinatı yönetici niteliktedir: "Yeryüzüne buyruğunu gönderir, sözü çarçabuk yayılır. Yapağı gibi kar yağdırır, kırağıyı kül gibi saçar. Aşağıya iri iri dolu savurur. Kim dayanabilir soğuşuna? Buyruk verir, eritir buzları, rüzgârını estirir, sular akmaya başlar. Sözünü Yakup soyuna, kurallarını, ilkelerini İsrail'e bildirir."²⁰ Tanrı'nın sözü bütün sözlerin üstünde ikna edici bir özelliğe sahiptir:

"Düşü olan peygamber düşünüyü anlatsın; ama sözümü alan onu sadakatle bildirsin. Buğdayın yanında saman nedir ki?" diyor Rab. Benim sözüm ateş gibi değil mi? Kayaları paramparça eden balyoz gibi değil mi? Rab böyle diyor."²¹ Yine Tanrı'nın sözünün bir diğer özelliği de mutlaka hedefine ulaşması ve amacını mutlaka yerine getirmesidir: "Gökten inen yağmur ve kar, toprağı sulamadan, yeri yeşertmeden, çiftçiye tohum, yiyene ekmek vermeden nasıl göğe dönmezse, ağızımdan çıkan söz de öyle olacaktır. Bana boş dönmeyecek, istemimi yerine getirecek, yapması için onu gönderdiğim işi başaracaktır."²²

Yuhanna İncili, "Başlangıçta Söz (logos) vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı." ifadeleri ile başlayarak Söz ile İsa-Mesih arasındaki ilişkiye ve birbirinden ayrılmaz iki parça olduklarına vurgu yapar. Vaaz aynı zamanda, İsa-Mesih'te açıklanan Tanrı'nın sözünün açığa çıkmasını ifade eder. Zira Yeni Ahit'te İsa-Mesih "Tanrı'nın Sözü" olarak ifade edilir.²³ Nasıl ki tüm yaratılma hadisesi Tanrı'nın bir sözü ile

¹⁸ Hıristiyan kelimesinin anlamı ve kökeni için bk. Özlem Topcan, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve Hinduizm'de Kadın* (Ankara: Berikan Yayınları, 2018), 47.

¹⁹ Yar. 1:3.

²⁰ Mez. 147:15-19.

²¹ Yer. 23:28, 29.

²² Yşa. 55:10,11.

²³ Yu. 1:1.

gerçekleşti ise, insanın Mesih'teki yeniden yaratılışı da Tanrı'nın sözü vasıtasıyla olacaktır.²⁴ Burada İsa-Mesih, Tanrı'nın sözü ile beraber zikredilir. Zira Yuhanna'da da ifade edildiği gibi Söz İsa'da bedenleşmiştir. Tanrı'nın Yeni Ahit'teki sözü ile İsa-Mesih arasında herhangi bir ayırım gözetilmemiştir. Tanrı kendi sözünde var olmayı seçmiştir.²⁵

Tanrı eski zamanlarda peygamberler aracılığıyla birçok kez çeşitli yollardan atalarımıza seslendi. Bu son çağda da her şeye mirasçı kıldığı ve aracılığıyla evreni yarattığı kendi Oğluluyla bize seslenmiştir. Oğul, Tanrı yüceliğinin parıltısı, O'nun varlığının öz görünümüdür. Güçlü sözüyle her şeyi devam ettirir. Günahlardan arınmayı sağladıktan sonra, yücelerde Ulu Tanrı'nın sağında oturdu.²⁶

Kısaca *Söz'e* yapılan bu vurgu aynı zamanda sözün gücüne ve anlatılmasına da vurgu yapmaktadır. Bu anlatım faaliyeti ise vaazlarla gerçekleşmektedir. Bu manada Hıristiyanlık'ta vaaz büyük önem kazanmaktadır. Tanrı'nın söz'ü ne kadar kıymetli ise bu söz'ü anlatan vaizlik mesleği de o kadar önemli kabul edilmektedir. Bu sebeple Tanrı'nın sözünü anlatan vaiz, gücünü yine Tanrı'nın sözünden almaktadır. Zira bu durum şöyle ifade edilir: "Tanrı'nın söz'ü diri ve etkilidir, iki ağızlı kılıçtan daha keskindir. Canla ruhu, ilikle eklemeleri birbirinden ayıracak kadar derinlere işler; yüreğin düşüncelerini, amaçlarını yargılar."²⁷

2. Retorik Sanatının Vaazlara Etkisi

Hıristiyanlık'ta vaaz, kökeni antik çağlara dayanan retorik sanatına çok şey borçludur.²⁸ Retorik, kanıtlarla inandırma sanatıdır.²⁹ Başka bir ifade ile retorik, hitabet sanatıdır. Aristoteles (MÖ 384-322) iyi bir konuşma için tüm ayrıntıları ele almıştır. Aristoteles, konuşmalarda üç

²⁴ "O, yarattıklarının bir anlamda ilk meyveleri olmamız için bizleri kendi isteği uyarınca, gerçeğin bildirisiyle yaşama kavuşturdu." (Yak. 1:18).

²⁵ Yu. 1:1-3.

²⁶ İbr. 1:1-3.

²⁷ İbr. 4:12.

²⁸ Samuel Talbot Logan Jr., *The preacher as rhetorician, Preaching: The Preacher and Preaching in the Twentieth Century* (Hertfordshire: Evangelical Press, 1986), 303.

²⁹ Aristoteles, *Retorik*, çev. Mehmet H. Doğan (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995), 19.

tür inandırma tarzından bahseder. Bunlar; *ethos*, hatibin konuşması ile karakter ve uyumunu ifade eder. Konuşmacının dinleyicilerin gözündeki imajıdır. *Pathos*, konuşmacı tarafından dinleyiciyi belirli bir ruh haletine geçirebilmedir. Bu manada iyi bir hatip konuşmacıdan aldığı geri bildirimlere göre konuşmasını şekillendirebilmelidir. Yani *pathos* dinamik ve duygusal bir süreci ifade eder. *Logos*, Aristoteles'e göre iyi ve güzel bir konuşma, hatibin karakterinden veya dinleyicilerin duygularını etkilemekten ibaret olmamalıdır. Zira *logos* konuşmadaki mantık ve kanıtlara dayanmalıdır.³⁰

Retorik, belirli kitleleri belirli durumlarda bilgilendirmek, ikna etmek veya motive etmek için yazarların veya konuşmacıların kapasitelerini incelemeyi amaçlamaktadır.³¹ Bir hitabet şekli olarak retorik, ilk başlangıç yıllarından bu yana önemli ölçüde gelişmiş ve değişim göstermiştir. Çağlar boyunca, retorik çalışması ve öğretimi, zamanın ve mekânın belirli gerekliliklerine uyarlanarak gelişmiştir.³² Retorik, Antik Yunan'da, özellikle hukuki ihtilaflarda, hatiplerin ikna taktiklerini geliştirmek üzere sivil bir sanat olarak başlamış, MÖ 600'lerde Sofistler olarak bilinen filozoflar okulundan neş'et etmiştir. Demostenes (MÖ 384/322), Lysias (MÖ 445/380), Socrates (MÖ 470/399) ve Gorgias (Platon) (MÖ 428/427-348/347) bu dönemin meşhur hatiplerindendir. Bu sanat daha sonra Orta Çağ boyunca üniversitelerde öğretilmiştir.³³ Retorik daha sonra Orta Çağ'da dini konuşmalar için bir araç olarak kullanılmıştır. Özellikle Augustin (354/430) Orta Çağ'da Hıristiyan retorik sanatı üzerinde çok güçlü bir etki yaratmış ve kilisedeki dinleyicileri etkilemek için retorik sanatının kullanılmasını gerektiğini savunmuştur.³⁴

³⁰ Ahmet Çadırcı, "Retorik-Aristoteles" *Hukuk Gündemi* (2010), 91-93; Detaylı bilgi için bk. Aristoteles, *Retorik*, çev. Mehmet H. Doğan (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995).

³¹ Richard Yong vd., *Rhetoric: discovery and change* (New York: Harcourt Brace & World, 1970).

³² George Alexander, George Kennedy, *Classical Rhetoric & Its Christian and Secular Tradition* (A.B.D: Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1999).

³³ Thomas Conley, *Rhetoric in the European Tradition* (A.B.D: University of Chicago Press, 1990); George Kennedy, *A New History of Classical Rhetoric* (A.B.D: Princeton University Press, 1994).

³⁴ *Wayback Machine*, "Rhetoric", (Erişim: 9 Nisan 2020).

3. Hıristiyan Literatüründe Vaaz İçin Kullanılan Kelimeler

Yeni Ahit'te vaaz verme anlamında birçok kelime kullanılmaktadır. Burada en çok kullanılan kelimeleri ve ne anlam ifade ettiklerini ele alarak devam etmeye çalışacağız.

Homilitik Yunanca *homilia* kelimesinden türemiş ve daha sonra Hıristiyan ibadetinin bir parçası haline gelmiştir.³⁵ Dini retoriğe ait ilkelerin vaaz³⁶ sanatına uygulanması veya dini bir konunun kompoze edilmiş şekli olarak da kabul edilir. *Homilitik*, 19. yüzyıldan bu tarafa özellikle Almanya'da pastoral teolojinin bir dalı olarak yerini almıştır.³⁷ Yale Üniversitesinden Lyman Beecher (1775/1863) homilitiğe'e vurgu yapılmasına ve öne çıkmasına vesile olmuştur.³⁸ Bu sanatı uygulayana "vaiz" denir. *Homilitik* tarzındaki vaazlar ahlaki öğütlerden çok Yeni Ahit'i açıklayıcı tarzda hazırlanmış konuşmalardır.³⁹ Klasik vaazlarda retorik ön planda olmakla birlikte homilitik'te düz açıklama söz konusudur. Giriş kısmı vaaz gibi dikkat çekici cümlelerden oluşmamaktadır. Hıristiyanlık'ta hem normal vaaz hem de *homilitik* vaaz, aynı anda devam etmiştir. *Homilitik* vaaz özellikle Orta Çağ'da yaygın olan bir vaaz türüdür. Fakat bu vaaz türü Hıristiyanlığın başından itibaren kullanılan bir vaaz çeşididir. Bu türde yapılan vaaz basit ve kolay anlaşılabilir olma özelliğine sahiptir.⁴⁰ *Homilitik* vaaz, referanslarını Kutsal Kitap'tan alan, Kutsal Kitap'ı tefsir mahiyetinde açıklama ve izahları içeren vaaz çeşididir.⁴¹ *Homilitik*, Hıristiyan müjdesinin (tebliğinin) temelleri, sorunları

³⁵ Patrick Beecher, "Homily", *Catholic Encyclopedia*, (Erişim: 16 Nisan 2020).

³⁶ Kelime vaaz olarak resullerin işlerinde kullanılır: "Sonra yukarı çıkıp ekme bölü ve yemek yedi. Gün doğuncaya dek onlarla uzun uzun konuştu, sonra oradan ayrıldı." (Elç. 20:11).

³⁷ Beecher, "Homily".

³⁸ Chisholm Hugh, "Homiletics", *Encyclopedia Britannica* (England: Cambridge University Press, 1911), 16/644.

³⁹ İsa, büyüdüğü Nasıra kentine geldiğinde her zamanki gibi Şabat Günü havraya gitti. Kutsal Yazılar'ı okumak üzere ayağa kalkınca O'na Peygamber Yeşaya'nın kitabı verildi. Kitabı açarak şu sözlerin yazılı olduğu yeri buldu: "Rabb'in Ruhu üzerimdedir. Çünkü O beni yoksullara Müjde'yi iletmek için meshetti. Tutsaklara serbest bırakılacaklarını, körlere gözlerinin açılacağını duyurmak için, ezilenleri özgürlüğe kavuşturmak ve Rabb'in lütfu yılını ilan etmek için beni gönderdi." Sonra kitabı kapattı, görevliye geri verip oturdu. Havradakilerin hepsi dikkatle O'na bakıyordu. İsa, "Dinlediğiniz bu yazı bugün yerine gelmiştir" diye konuşmaya başladı. (Luk. 4:16-22).

⁴⁰ Beecher, "Homily".

⁴¹ Demirci, "Vaaz" (Diğer Dinlerde), 42/407-409.

ve kurallarını tartışan pratik teolojinin bir parçasıdır. Aynı zamanda *homiletik*, vaaz hazırlama, inceleme ve vaaz etme eylemlerini de içine alan geniş bir perspektifi de ifade etmenin yanında Hıristiyanların günlük hayatlarındaki temel sorunlarını ele alan bir vaaz türüdür.⁴²

Yeni Ahit'te “vaaz” anlamında kullanılan bir diğer kelime ise Yunanca *kerygma* kelimesidir. Bu kelime Yunanca κηρύσσω *kērússō* fiiliyle ilgili olup, kelime tam anlamıyla “bir müjdecî olarak ağlamak veya ilan etmek”⁴³ ve “vaaz etmek” anlamında kullanılır.⁴⁴ Yine söz konusu kelime “İsa Mesih aracılığıyla kurtuluşun”⁴⁵ apostolik ilanı” olarak da tanımlanır.⁴⁶ Bazı Hıristiyan teologlar bu terimi, erken kilisenin İsa hakkındaki sözlü geleneğinin çekirdeği anlamına geldiğini ifade etmektedirler.⁴⁷ *Kerygma* kelimesi İngilizcedeki *preaching* kelimesi ile benzer anlamlara gelmektedir.⁴⁸ *Kerygma*'nın konusu ise İsa Mesih'tir.⁴⁹ Bununla birlikte Yunanca bir kelime olan *kerygma* kelimesi Yeni Ahit'te çok sık kullanılmamaktadır. Bunun yerine Hıristiyan mesajını ifade eden *evangelion* kelimesi kullanılır.⁵⁰

Kerygma teolojide teknik bir terim olarak da kullanılmakla birlikte vaftiz edilmeden önce vaftiz edilen bir kişiye verilen bildiriye ifade eder. Bugün *kerygma* genellikle Yeni Ahit'in vaazını ifade eder. Özellikle, İsa Mesih'in ölümü ve dirilişi ile ilgili konuları⁵¹ anlatan vaaz türüdür.⁵² *Kerygma* aynı zamanda hem Yeni Ahit'i anlatmak, hem de İsa'nın

⁴² Jan Peter Grevel, *Die Predigt und ihr Text Grundzüge einer hermeneutischen Homiletik* (Deutschland: Neukirchen-Vluyn, 2002), 256.

⁴³ Mat. 3:1.

⁴⁴ *Educalingo*, “kerygma”, (Erişim: 10 Nisan 2020).

⁴⁵ Bruno Forte, “Kerygma II. Systematisch-theologisch”, *Lexikon für Theologie und Kirche*, Walter Kasper (Freiburg: Herder, 1996), 1409–1410.

⁴⁶ Detaylı bilgi için bk. Andrew Messmer, “The Apostolic Kerygma And The Apostles Creed: A Study In Compatibility”, *St Vladimir's Theological Quarterly* 62/4 (2018), 373–381.

⁴⁷ Wikipedia, “Kerygma”, (Erişim: 3 Mart 2020).

⁴⁸ James Lan Hamilton McDonald, *Kerygma and Didache: The Articulation and Structure of the Earliest Christian Message* (England: Cambridge University Press, 2004), 1.

⁴⁹ 1.Ko. 1:23.

⁵⁰ McDonald, *Kerygma and Didache: The Articulation and Structure of the Earliest Christian Message*, 4.

⁵¹ Luk. 4:18-19.

⁵² *Educalingo*, “kerygma”.

haç'ta tekrar dirilişini ilan etmek anlamında kullanılmaktadır.⁵³ *Kerygma* bazen Yeni Ahit'i anlatmak yerine Mesih'i anlatmak için şu şekilde kullanılmıştır:⁵⁴ Gerçi kimi Mesih'i kıskançlık ve rekabetle, kimiye iyi niyetle duyuruyor."⁵⁵ "Filipus, Samiriye Kenti'ne gidip oradakilere Mesih'i tanıtmaya başladı."⁵⁶ *Kerygma* terimi Papa Francis tarafından Apostolik Teşvik Evangelii Gaudium'da⁵⁷ da altı çizilerek kullanılmaktadır. *Kerygma*'da önemli olan sağlam bir inanç bilgisinden ziyade, "Tanrı'nın kurtarıcı sevgisini"⁵⁸ derinleştirerek anlatmaktır. Bu sebeple vaiz yakınlıkla, diyalogla, sabırla ve insanları kınamadan nezaketle insanlarla meşgul olmalıdır.⁵⁹ İlan görevi ise sadece kilisede görev yapanların değil tüm Hıristiyanlarındır.⁶⁰

Vaaz anlamında kullanılan kelimelerden bir tanesi de *preaching* kelimesidir. Vaaz verme sanatı ve bu yolla yapılan din hizmetine verilen addır. Dini ve ahlaki konularda verilen tavsiyeleri içeren bir konuşmadır. Latince *peadica* kelimesinden gelmektedir.⁶¹ *Preaching*, gerçeğin anlatılmasını ifade eden bir iletişim türüdür. Bu iletişimin ise doğruluk ve karakter olmak üzere iki özelliği vardır. Burada ilahi bilgilerin insani karakter ve özelliklerle açığa çıkartılması söz konusudur.⁶² Yeni Ahit'te vaaz etmek demek müjdenin ilanı ve iyi haberlerin anlatılması anlamlarına gelmektedir.⁶³ İlk zamanlarda vaazın kapsamı dar bir şekilde ele

⁵³ Michael Theobald, "Kerygma I. Biblisch-theologisch", *Lexikon für Theologie und Kirche*, Walter Kasper (Freiburg: Herder, 1996), 5/1406-1409, 1408.

⁵⁴ 1.Ko. 1:12.

⁵⁵ Flp. 1:15.

⁵⁶ Elç. 8:5.

⁵⁷ Papa Francis'in dünyada İncil'i vaaz etmek üzerine 24 Kasım 2013'te yayımladığı ilk apostolik bildirisidir. Detaylı bilgi için bk. Klaus Krämer, Klaus Vellguth, *Evangelii Gaudium- Stimme der Weltkirche* (TheEW 7) (Freiburg: Herder, 2015); Martin Obermeyer, "Der Geist ist aus der Flasche: Stellungnahme zur Exhortatio, Evangelii Gaudium von Papst Franziskus", *Mitgliederzeitschrift des Verbandes Katholischer Religionslehrerinnen und Religionslehrer und Gemeindefereferentinnen und Gemeindefereferenten im Kirchendienst*, 2, 24, 2014.

⁵⁸ Rom. 10:13-15.

⁵⁹ Papst Franziskus, *Evangelii Gaudium (Verlautbarungen des Apostolischen Stuhls, Nr. 194)* (Bonn: herausgegeben vom Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 2013).

⁶⁰ Ottmar Fuchs, "Kerygmantik", *Lexikon für Theologie und Kirche*, Walter Kasper (Freiburg: Herder, 1996), 1411.

⁶¹ *Dictionary*, "Preaching", (Erişim: 18 Nisan 2019).

⁶² Journeyonline.ministry, "The Meaning of Preaching".

⁶³ Tanrı'nın ve dirilerle ölüleri yargılayacak olan Mesih İsa'nın önünde, O'nun gelişi ve egemenliği

alınmış ve sadece İsa'nın da dediği gibi İsrailoğullarının “kaybolmuş koyunları” için yapılıyordu.⁶⁴ Fakat daha sonra vaazın kapsamı genişletilerek bütün inananları kapsamıştır.⁶⁵

Martureo kelimesi de vaaz anlamında kullanılmaktadır. Yunanca bir kelime olan *martureo*, tanık olmak, tanıklık etmek, ilahi vahye muhatap olana şahitlik etmek gibi anlamlara gelmektedir.⁶⁶ Kelime gerçek kanıtlara dayanan ikna edici bir tanıklığı içermektedir. “Tanrı'nın gönderdiği Yahya adlı bir adam ortaya çıktı. Tanıklık amacıyla, ışığa tanıklık etsin ve herkes onun aracılığıyla iman etsin diye geldi. Kendisi ışık değildi, ama ışığa tanıklık etmeye geldi.”⁶⁷ Vaftizci Yahya böyle bir tanıktı. Kutsal Kitap'ta bu kelime 70 defa geçmektedir.⁶⁸

Vaazı ifade eden bir diğer kelime ise Yunanca bir kelime olan *dialegomai*'dir. *dialegomai* “diyalog kurmak” anlamına gelir. Kelime karşılıklı görüş alışverişini içeren bir etkileşim türüdür. Monoloğun tam tersidir. Bu iletişimde de karşılıklı bir öğrenme söz konusudur. Bu sebeple bu kelimeyi de vaaz anlamına gelen kelimeler başlığı altında ele alabiliriz. Kelime aynı zamanda Kutsal Kitap'ın insanlara anlatılmasını ve onları bu konuda ikna etmeye yönelik bir anlamı da içermektedir.⁶⁹ Bu kelime Kutsal Kitap'ta birkaç yerde geçmektedir.⁷⁰

Yunanca bir kelime olan *katengello* kelimesi de vaaz anlamına gelen kelimelerdendir. Kelime yetkili bir kişinin tam bir yetkiyle Kutsal Kitap'ı anlatmasını ifade eder. Aynı zamanda cesurca konuşma anlamına da gelir.⁷¹ Kelime Yeni Ahit'te birkaç yerde geçmektedir.⁷²

Kutsal Kitap'ta imanın ve birtakım ahlaki öğretilerin anlatılması için *didaskein* kelimesi de kullanılmaktadır. “İsa, on iki öğrencisine bu buy-

hakki için sana buyuruyorum: Tanrı sözünü duyur. Zaman uygun olsun olmasın, bu görevi sürdür. İnsanları tam bir sabırla eğiterek ikna et, uyar, isteklendir. (2Ti. 4:2).

⁶⁴ İsa, “Ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim” diye yanıtladı. (Mat. 15:24). Ayrıca bk. Elç. 11:19.

⁶⁵ Journeyonline.ministry, “The Meaning of Preaching”.

⁶⁶ Biblestudytools, “Martureo”, (Erişim: 9 Şubat 2020).

⁶⁷ Yu. 1:6-8, 15, Elç. 1:8, 5/32, 14/3.

⁶⁸ Journeyonline.ministry, “The Meaning of Preaching”.

⁶⁹ Journeyonline.ministry, “The Meaning of Preaching”.

⁷⁰ Elç. 17:2, 17, 18:4.

⁷¹ Journeyonline.ministry, “The Meaning of Preaching”.

⁷² Elç. 15:36, 17:3, 13:38.

rukları verdikten sonra onların kentlerinde öğretmek ve Tanrı sözünü duyurmak üzere oradan ayrıldı.”⁷³ Bunlarla birlikte vaaz etmek anlamında *gnôrisein*, öğretmek anlamında *kêrussein* gibi kelimeler de Kutsal Kitap'ta vaaz etmek anlamında kullanılmıştır.⁷⁴

4. Vaazda Amaç

Yapılan her bir vaaz faaliyeti bir amaca yöneliktir. Yeni Ahit'te vaazın birinci amacının Tanrı'yı memnun etmek olduğu ifade edilir. “Çağrımız yalana ya da kirliliğe dayanmıyor; bunun hileli bir yönü de yoktur. Tersine, Tanrı tarafından Müjde'yi emanet almaya layık görüldüğümüz için, insanları değil, yüreklerimizi sınavan Tanrı'yı hoşnut edecek biçimde konuşuyoruz. Bildiğiniz gibi, hiçbir zaman pohpohlayıcı sözlerle ya da açgözlülüğü örten bir maskeyle gelmedik. Tanrı buna tanıktır. İnsanlardan –ne sizden ne başkalarından– gelecek övgünün peşinde de değildik.”⁷⁵

Bu ifadeler esas amacı çok açık bir şekilde vurgulamaktadır. Esasında yapılan her bir vaaz, peygamberlerin yaptığı tebliğ faaliyetinin bir uzantısı olarak ele alınabilir. Nihayetinde her ne kadar peygamberler bu görevi insanlara yönelik yapmış olsalar da asıl sorumluluk duydukları varlık Tanrı'nın kendisidir.

Vaazların hem bilgi boyutu hem de duygu boyutları vardır. Fakat yapılan vaazın amacı sadece salt bir bilgi aktarımı değildir. Salt bilgi aktaran vaiz, insanlar tarafından “bilgiçlik taslayan” biri olarak da algılanabilir. Vaaz vermek yüce bir amaca hizmet ettiği için sadece salt bir bilgi vermeyi amaçlamaz. Nitekim Kutsal Kitap'ta bu konuyla ilgili yer alan ifadeler şöyledir: “Kendini bilge biri olarak görme, Rab'den kork, kötülükten uzak dur.”⁷⁶ Kendilerini bilge görenlerin, akıllı sananların vay haline.”⁷⁷

⁷³ Mat. 11:1, Mar. 4:1, 6/2, 6/34, 8/31; Luk. 6:6; Yu. 7:35; Elç. 1:1, 2:4, 14:18, 5:28; 1Ti. 2:12; İbr. 5:12.

⁷⁴ Jay Jensen, “Revelation, Concept of”, *The New Catholic Encyclopedia* (Washington: Gale / Cengage Learning, 1967), 12/ 438.

⁷⁵ 2. Se. 2:3-6.

⁷⁶ Özd. 3:7.

⁷⁷ Yşa. 5:21.

Pavlus, Timoteos'a vaizliğin içerik ve amacını şöyle izah eder: Çünkü Tek Tanrı ve Tanrı ile insanlar arasında tek aracı vardır. O da insan olan ve kendisini herkes için fidye olarak sunmuş bulunan Mesih İsa'dır. Uygun zamanda tanıklık budur. Ben bunun habercisi ve elçisi atandım –gerçeği söylüyorum yalan söylemiyorum– uluslara iman ve gerçeği öğretmeye atandım.⁷⁸

Pavlus, amacının insanlara gerçeği ve hakikati öğretmek olduğunu söyler. Bu gerçek ise İsa'nın tanıklığının insanlara duyurulmasıdır. Diğer bir amacının ise Yeni Ahit'in insanlara duyurulması olduğunu söyler.⁷⁹

Vaazın amaçlarından bir tanesi de Hıristiyan kurtuluş öğretisini insanlara anlatmaktır. Dinlerin hemen hemen hepsinin kurtuluş doktrinleri vardır. Tanrı'nın insanı kurtarma gayesi Âdem'in günah sebebiyle cennetten çıkarılması ile başlamış ve insanlık tarihinin tamamını içine almıştır.⁸⁰ Bu anlamda Hıristiyanlık da kendine özgü kurtuluş doktrini olan bir dindir.⁸¹ Hatta Hıristiyanlık tarihi bütünüyle bir kurtuluş tarihi olarak da kabul edilir.⁸² *Sozein* kelimesi ile ifade edilen kurtuluş doktrini Yeni Ahit'te de birçok yerde geçmektedir.⁸³ Hıristiyanlık'ta kurtarıcı denildiği zaman birinci figür Tanrı'dır.⁸⁴ Kurtuluşun ikinci önemli şahsiyeti İsa-Mesih olmakla birlikte üçüncü önemli figürü ise Kutsal Ruh'tur.⁸⁵

Vaaz, Mesih'in mikrokozmosda tekrar canlandırılmasıdır. Mesih'in şeytan ve günah karşısındaki zaferi ve kurtarılmış insanın yüceliği va-

⁷⁸ 1Ti. 2:5-7.

⁷⁹ 1Ko. 1:1-5.

⁸⁰ Eugene Leo Peterman, "Redemption", *New Catholic Encyclopedia* (Washington: by. The Catholic University of America, Gale / Cengage Learning, 1967), 12/144.

⁸¹ Harun Dündar Karahan, *Hıristiyanlık ve İslamiyet'te Vahiy Anlayışı* (İstanbul: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 121.

⁸² Abdimuhammet Mamytov, *Rus Ortodoks Kilisesinde Azizlik* (Ankara: Berikan Yayınları, 2013), 101.

⁸³ Mar. 8:25, 10:22, 9:21-22, 14:30, 14:36, 24:13, 27:40, 42, 49; Mar. 3:4, 5:23, 28, 34, 6:56, 10:52, 15:30-31; Yu. 3:17, 4:22, 42, 12:27, 47; Luk. 6:9, 7:3, 7:50, 8:36, 8:48, 50, 17:19, 18:42, 19:9, 10, 23:35, 37, 39; Elç. 2:21, 36, 40,47, 4:9, 12, 5:31, 11:14, 13:26, 15:1, 11.

⁸⁴ Luk. 1:47, 1:69-78, 2:3, 3:6.

⁸⁵ Thomas Buchanan Kilpatrick, "Salvation (Christian)", *Encyclopedia of Religion and Ethics* (New York: 1951), 11/129.

azlar ile vurgulanır.⁸⁶ Kurtuluş doktrininin en önemli özelliklerinden birisi de gerçek kurtuluşun İsa-Mesih'in ikinci defa gelmesi ile gerçekleşecek olmasıdır. Pavlus, İsa-Mesih'in çarmıhta ölümünden sonra yeniden dirildiğini ve ilahi âleme yükseldiğini ifade etmiştir. Bu şekilde Mesih ilk görevini yerine getirmiştir.⁸⁷ İlk görevinde insanlara günah, hukuk ve ölümün köleliği altında olduklarını hatırlatmış ve onlara kurtuluş yolunu öğretmiştir. Fakat İsa-Mesih'in gerçek görevi gelecekte dünyaya kurtarıcı olarak geldiğinde bitecektir.⁸⁸

Günümüzde vaaz, Mesih'in ikinci defa gelişi ile Tanrı'nın kurtarıcı prensibinin insanlara anlatılmasını ifade eden bir misyonu yerine getirmektedir. Bu anlamda vaizin söyledikleri sadece yaşadığı çağına hitap etmesinin ötesinde gelecekte gerçekleşecek olan kurtuluşu da ifade etmelidir. Kutsal Kitap'ın gerçekleri ifade ettiğini insanlara söylemelidir.⁸⁹ Esasında bu kurtuluş doktrini Âdem ve Havva'dan Eski Ahit peygamberlerine, oradan da Hıristiyanlığa geçen geniş bir yelpaze sunmaktadır.⁹⁰ Bu bağlamda vaaz, Tanrı'nın insanın kurtuluşu için eylem ve fiillerini anlatmaktadır. Kısacası Hıristiyan vaazının en önemli kaygısı insanı hem bugün için hem de gelecekte İsa-Mesih ile gerçekleşecek kurtuluşla tanıştırmaktır.⁹¹ Herkes bu kurtuluşa davet edilmelidir. Herkesin kurtuluşu olduğu anlatılmalıdır.⁹²

Hıristiyanlık'ta vaazın amaçlarından bir tanesi de sosyal içerikli bağlamıdır.⁹³ Bu sebeple vaazlardaki asıl hedef insanların sosyal hayatlarına dokunabilmektir. İnsanlar pazar günü kiliseye her durumda gelmekte-

⁸⁶ Wright, *The Viceregal Homiletic: An Appropriation of g.k. Beale's Christian Viceregency For Theological Consideration Of Christian Preaching*, 3.

⁸⁷ Ef. 4:10.

⁸⁸ Flp. 3:20, 4:5.

⁸⁹ Tanrı, birtakım yollarla mesajını insanlara iletir. Yaratılış, tabiat olayları, tarihi vakıaların yanında henüz gerçekleşmemiş fakat ileride gerçekleşecek olan eskatolojik olaylar da Tanrı'nın mesajı niteliğindedir. (Karahana, *Hıristiyanlık ve İslamiyet'te Vahiy Anlayışı*, 268).

⁹⁰ Grevel, *Die Predigt und ihr Text. Grundzüge einer hermeneutischen Homiletik*, 256.

⁹¹ Paul Tillich, *Perspectives On Nineteenth and Twentieth Century Theology* (London: SCM, 1967), 14.

⁹² Franz Eugen Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, (Albstadt: 2004), 20; "Hem Yahudiler'i hem de Grekler'i, tövbe edip Tanrı'ya dönmeye ve Rabbimiz İsa'ya inanmaya çağırdım." (Elç. 20:21).

⁹³ Karl Barth, *The Preaching Of The Gospel* (ABD: The Westminster Press, 1963), 39, 54.

dirler. Gelen her insanın birçok problemi ve sıkıntıları vardır. Dolayısıyla yapılan vaazların sosyal hayatta mutlaka karşılığı olmalı, insanın acısına ve sıkıntısına dokunmalıdır.⁹⁴

5. Vaaz Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Vaaz faaliyeti belirli bir sistematikte ve usuller dairesinde yapılmalıdır. Vaazın gerçek manada hedefine etkili bir şekilde ulaşması onun bu yönüne dayanmaktadır. Vaaz faaliyeti Hıristiyanlık'ta İsa-Mesih'le başlamıştır. İsa sadece kendisi vaazlar etmemiş, aynı zamanda havarilerini de insanlara vaaz etmeleri yönünde teşvik etmiştir. Elbette vaazların nasıl yapılacağı ile ilgili olarak da onlara birtakım tavsiyeleri olmuştur. İsa-Mesih kendisi de Eski Ahit geleneğinden gelen vaazlara devam etmiştir. Her bir vaazın “tohum ekme”⁹⁵ faaliyeti olduğunu söylemiştir. Vaazlar hazırlanırken Yeni Ahit'te dikkat çeken noktaların başında vaazların insanların anlayabileceği tarzda hazırlanması gelmektedir. Vaaz bu anlamda bir ders ya da seminer değildir. Vaazlar dinlemeye gelen herkese hitap edecek bir üslupta olmalıdır. Vaiz, Tanrı'nın lütfu ile müjdecinin kurtarıcılığı ile yaklaşmalıdır. İşte bu bir vaazın farkıdır.⁹⁶ Bu sebeple verilen örneklerin tabiattan ve insanların aşına olduğu şeylerden verilmesi tavsiye edilmiştir. “İncir ağacından ders alın! Dalları filizlenip yaprakları sürünce, yaz mevsiminin yakın olduğunu anlarsınız.”⁹⁷ Başka bir yerde dinleyenlere İsa'nın konuyu benzetmelerle ve açıklayarak anlattığı ifade edilir: “Benzetme kullanmadan onlara hiçbir şey anlatmazdı. Ama kendi öğrencileriyle yalnız kaldığında, onlara her şeyi açıklardı.”⁹⁸

Vaiz, Kutsal Kitap'ı olduğu gibi yorumsuz anlatmamalıdır. Onun mesajını adeta bir senaryo yazar gibi insanların anlayacağı bir şekilde

⁹⁴ Philip Arthur Bence, *An Analysis Of The Effect Of Contrasting Theologies Of Preaching On The Teaching Of Preaching In British Institutions Of Higher Learning* (A.B.D: St. Mary's College University Of St. Andrews January, Phd, 1989), 15.

⁹⁵ Mat. 13:37.

⁹⁶ Bence, *An Analysis Of The Effect Of Contrasting Theologies Of Preaching On The Teaching Of Preaching In British Institutions Of Higher Learning*, 15.

⁹⁷ Mat. 24:32.

⁹⁸ Mar. 4:34.

yeniden canlandırmalıdır. Vaiz, adeta Kutsal Kitap'ın kelimelerine yeniden can vermelidir.⁹⁹

Vaiz, vaazına hazırlanırken birçok kaynaktan beslenmekle birlikte asıl beslendiği kaynak kesinlikle Kutsal Kitap olmalıdır:

Sense öğrendiğin ve güvendiğin ilkelere bağlı kal. Çünkü bunları kimlerden öğrendiğini biliyorsun. Mesih İsa'ya iman aracılığıyla seni bilge kılıp kurtuluşa kavuşturacak güçte olan Kutsal Yazıları da çocukluğundan beri biliyorsun. Kutsal Yazıların tümü Tanrı esinlenmesidir ve öğretmek, azarlamak, yola getirmek, doğruluk konusunda eğitmek için yararlıdır. Bunlar sayesinde Tanrı adamı her iyi iş için donatılmış olarak yetkin olur.¹⁰⁰

Vaiz, vaazın yanında seminerler ve derslerle de insanları bilgilendirebilir. Fakat bir vaizin yapacağı en önemli faaliyet vaaz vermektir. Vaiz hiçbir zaman yaptığı dersleri vaaz kadar önemli görmemelidir. Dersler vaazlara yardımcı olması hasebiyle önemlidir fakat vaazın yerini asla tutamaz. Eğer bir vaiz vaazdan çok ders ve seminer vermeye devam ederse bu, zamanla vaazlara katılımı düşürebilir. Bu sebeple dersleri vaazların dışındaki günlerde yapmak tercih edilmelidir.¹⁰¹ Vaiz, vaazlarında birçok şeye değinmektedir. Anlatılan şeylerin değeri ise hiç şüphesiz ki kanıt ve delile dayanması ile doğru orantılıdır. Bu ise ciddi emek ve hazırlık istemektedir. Vaazın kanıtlara dayalı bir şekilde yapılmasının zorluğu bilinen bir durumdur. Vaaz şifahi bir anlatımdır. En iyi ihtimalle ikinci ağızdan veya kaynaktan bir aktarımdır. Vaazın yazılı ve başka bir kaynaktan betimleyici olmak üzere iki biçimi vardır. Yazılı vaazlar genellikle tarihsel bağlamlarından koparılmış izlenimi vermekle birlikte, bilgiler vaiz tarafından nakledilirken daha çok tarihi bağlamı ile ele alınır. Burada vaiz her iki yöntemi de kullanarak bu yöntemlere ait eksiklikleri de kapatma imkânı elde eder.¹⁰²

⁹⁹ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 25, 26.

¹⁰⁰ 2Ti. 3:14-17.

¹⁰¹ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 10.

¹⁰² David Runciman, *Pastoral Care According To The Bishops Of England And Wales* (Cambridge: Fitzwilliam College, 2019), 47.

Bunun yanında vaaz hazırlanırken dikkat edilecek hususlardan bir tanesi de vaazı sadece toplanan materyallerle sınırlı tutmaktır. Vaaz, hazırlanan materyallerin yanında, belirli bir formu olan anlatım şeklidir. Nasıl bir yemeğin tabağı ya da kâsesi güzel fakat içinde bir şey yoksa formsuz vaaz da bunun gibidir. Yemeğin güzelliği; içeriği, sıralaması ve tabağın hazırlanış şekli ile doğru orantılıdır. Aşçı nasıl yemek yiyenlerin zevkine göre yemek hazırlar ve sıralamasını ona göre yaparsa vaiz de öyle vaaz hazırlamalıdır.

6. Vaaz Ederken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Vaaz faaliyeti esasında ciddi bir eğitimden geçmeyi gerektirmektedir. Bu sebeple vaaz vermeden önce mutlaka dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Bu hususların başında vaizin vaazdan önce dinleyicileri iyi tahlil etmesi gelmektedir. Şayet dinleyiciler vaizi anlama yeteneğine sahip değilse onları hazır hale getirmelidir. Bu sebeple hazırlanmadan vaaza çıkmamalıdır. Bilgi ve kültür seviyeleri her ne kadar farklı da olsa herkes iyi hazırlanmış bir vaaz ile iyi hazırlanmayan bir vaazın arasındaki farkı anlayacak kabiliyettedir.¹⁰³

Vaiz, dinleyenlere karşı çok sabırlı olmalı ve görevini acele etmeden yapmalıdır. Nitekim Yeni Ahit'te bu durum şöyle ifade edilir: “

Rabb'in kulu kavgacı olmamalıdır. Aksine, herkese şefkatle davranmalı, öğretme yeteneği olmalı, haksızlıklara sabırla dayanmalıdır. Kendisine karşı olanları yumuşak huyla yola getirmeli. Gerçeği anlamaları için Tanrı belki onlara bir tövbe yolu açar. Böylelikle ayılabilir, isteğini yerine getirmeleri için kendilerini tutsak eden İblis'in tuzağından kurtulabilirler.¹⁰⁴

Vaiz ağırbaşlı ve insanlara yaptıkları ile de örnek olmalıdır: “İyi olanı yaparak her konuda onlara örnek ol. Öğretişinde dürüst ve ağırbaşlı ol, kimsenin kınayamayacağı doğru sözler söyle. Öyle ki bize karşı gelen, hakkımızda söyleyecek kötü bir söz bulamayıp utansın.”¹⁰⁵

¹⁰³ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 21.

¹⁰⁴ 2Ti. 2:24-26.

¹⁰⁵ Tit. 2:7, 8.

Vaaz verirken vaizin dikkat edeceği bir diğer husus ise insanları anlamsız boş kelimeler ve yanlış bilgilerle oyalamaması ya da onlarla tartışmamasıdır:

Bu konuları iman sahiplerine anımsat. Dinleyenleri felakete sürüklemekten başka yararı olmayan kelime kavgaları çıkarmamaları için onları Tanrı'nın önünde uyar. Kendini Tanrı'ya makbul, gerçeğin bildirisini doğru kullanan, alını ak bir işçi olarak sunmaya gayret et. Bayağı, boş sözlerden sakın. Çünkü bunlara dalanlar tanrısızlıkta daha da ileri gidecekler.¹⁰⁶

Vaaz faaliyetinin önemli hususlarından birisi de söz ve eylem birlikteliğidir. Vaiz sadece insanlara söyleyen değil aynı zamanda nasıl yapmasını da gösterendir. İnsanlara sadece hatalarınızdan geri dönün demek yetmez. Aynı zamanda günaha düşmüş olanların da nasıl geri döneceklerini ve neyi dönüştüreceklerini anlatmalıdır. “Kötü kişi yolunu, fesatçı düşüncelerini bıraksın; Rabb'e dönsün, merhamet bulur. Tanrı'mıza dönsün, bol bol bağışlanır.”¹⁰⁷ Kurtuluşun yolu budur. Bu sebeple vaazlarda günaha düşmüş insanlara bu yol gösterilmelidir. Her ne kadar vaazların temel konularının başında iman gelse de, vaiz insanlara sadece inanın dememelidir. Nasıl inanacağını da anlatmalıdır.¹⁰⁸

Vaiz insanlara her konuda acele etmeleri için teşvik edici olmalıdır. Boş yere zaman kaybetmenin insan için yanlış olduğunu ve bu şekildeki bir davranışın haksız ve tehlikeli olduğunu her daim anlatmalıdır. Çünkü İsa-Mesih kendisinin sadece yaşayanlar için değil ölümler için de Tanrı tarafından gönderilmiş bir yargıç olduğunu vaazlarda ifade edilmesini emretmiştir.¹⁰⁹ Kurtuluş konusu her ne kadar vaazların temel konularından birisi olsa da vaiz sadece kurtuluş gününden bahsetmemelidir. O aynı zamanda insanların bugün de yapıp ettikleri ile ilgili şeyler hakkında uyarmalıdır.¹¹⁰ Yine insanlara Mesih'te gerçekleşecek kurtuluşa inanmalarının ya da inanmamalarının sonucu iyi anlatılmalıdır.¹¹¹

¹⁰⁶ 2Ti. 2:14-16.

¹⁰⁷ Yşa. 55:7.

¹⁰⁸ 2Ko. 6:2.

¹⁰⁹ Elç. 10:42.

¹¹⁰ Rom. 2:16.

¹¹¹ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage*

Vaiz hem Eski Ahit'te hem de Yeni Ahit'te, vaaz etmesi gerektiğine dair ilahi mesajları bulacaktır. Fakat bu mesajlar doğrudan anlatılmamalıdır. Bu bağlamda konuyla ilgili kişilerin izahları ve yorumları da vaaza eklenmelidir. Nitekim bu, vaazın temel fonksiyonları arasındadır. Ancak vaizin yapacağı hiçbir yorum Tanrı'nın mesajını yok etmemelidir. Vaizin izah etmesi, Tanrı'nın mesajının önüne geçmemelidir. Aksi takdirde Rabb'in ikazına maruz kalmış olur: "Rab, kasırganın içinden Eyüp'ü şöyle yanıtladı: 'Bilgisizce sözlerle tasarımı karartan bu adam kim?'"¹¹²

Vaiz, Kutsal Kitap'ı yorumlarken yine Kutsal Kitap'ı kullanmalı ve ona sadık kalmalıdır. Zira Kutsal Kitap kendini yorumlar ve izah eder. Vaiz, Kutsal Kitap'ı yorumlamadan önce onun ruhunu ve içeriğini iyi özümsemelidir. Bununla birlikte vaaz sadece basit bir açıklama da değildir. Pratikte dinleyicilerin ihtiyaç ve uygulamaları da dikkate alınmalıdır.¹¹³ Vaiz Kutsal Kitap'ı yorumlarken yaşayan kelimeler ile adeta yeniden senaryo yazmalıdır. Vaiz Tanrı'nın sözünü insanların tüm zamanlarda anlayabileceği bir söze dönüştürmelidir. Fakat onun sözü hiçbir zaman Kutsal Kitap'ın önüne geçmemelidir. Zira Kutsal Kitap okuyarak değiştirilmemeli ve değiştirilmeye de çalışılmamalıdır.¹¹⁴

Vaize, Kutsal Kitap'ı müjdeci gibi vaaz etmesi emredilmiştir. Vaiz, kurtuluş gününü duyurmalı, başarılı bir kurtuluşu insanlara sunmalı, kurtuluşun yolunu açıklamalı, Tanrı'nın eylemlerini, Tanrı'nın ne yaptığını ve ne yapmak istediğini, ilahi dönüşüm ve imana çağrısını, ilahi merhameti açıkça anlatmalıdır. Vaiz bunu açık bir dil ve etkili bir şekilde yerine getirmelidir.¹¹⁵

Pavlus bu durumu şöyle ifade eder:

Pavlus, Milet'ten Efes'e haber yollayarak kilisenin ihtiyarlarını yanına ça-

durch, 21.

¹¹² Eyü. 38:2.

¹¹³ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 23, 24.

¹¹⁴ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 25.

¹¹⁵ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 26.

ğırttı. Yanına geldikleri zaman onlara şöyle dedi: Asya iline ayak bastığım ilk günden beri, sizinle bulunduğum bütün süre boyunca, nasıl davrandığımı biliyorsunuz. Yahudiler'in kurduğu düzenlerden çektiğim sıkıntılardan ortasında Rabb'e tam bir alçakgönüllülükle, gözyaşları içinde kulluk ettim. Yararlı olan herhangi bir şeyi size duyurmaktan gerek açıkta gerekse evden eve dolaşarak size öğretmekten çekinmedim. Hem Yahudileri hem de Grekleri, tövbe edip Tanrı'ya dönmeye ve Rabbimiz İsa'ya inanmaya çağırdım.¹¹⁶

Vaiz, vaaz verirken kendisini adeta bir mahkeme salonunda gibi hissetmelidir. Onun vaazı jüri önünde bir savcı veya avukatın konuşmasıyla kıyaslanabilir. Vaizin amacı dinleyicileri ikna edebilmektir. Vaiz vaazıyla insanların Mesih'i seçip seçmemelerine karar vermelerini sağlamalıdır. İnsanlar bunu yaparken iyi anlayarak ve kendi özgür iradeleri ile bu kararı vermelidirler. Vaiz onların bağımsız kararlarını etkileyecek herhangi bir şey yapmamalıdır.¹¹⁷

Son olarak şu hususlara da yer vermek gerekiyor: Vaiz anlatacağı konulardan kendisi etkilenmelidir. Eğer anlatacağı şeylerin büyüüne kapılırsa sözü daha etkili olacaktır. Bu durum şöyle ifade edilir:

Çünkü benim düşüncelerim sizin düşünceleriniz değil, sizin yollarınız benim yollarım değil" diyor Rab. "Çünkü gökler nasıl yeryüzünden yüksekse, yollarım da sizin yollarınızdan, düşüncelerim düşüncelerinizden yüksektir. Gökten inen yağmur ve kar, toprağı sulamadan, yeri yeşertmeden, ekinciye tohum, yiyene ekme vermeden nasıl göğe dönmezse, ağzımdan çıkan söz de öyle olacaktır. Bana boş dönmeyecek, istemimi yerine getirecek, yapması için onu gönderdiğim işi başaracaktır.¹¹⁸

Ayrıca vaiz her zaman vaaz etmeye hazır bir halde olmalıdır. Şayet bir vaiz cebinde sürekli bir vaazı konuşmaya hazır bir şekilde tutmuyorsa bundan utanç duymalıdır.¹¹⁹

¹¹⁶ Elç. 20:17-21, 27.

¹¹⁷ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 26.

¹¹⁸ Ysa. 55:7-11.

¹¹⁹ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 23.

7. Vaizde Olması Gereken Özellikler

Esasında vaizlik Tanrı ile insanlar arasında köprü olan ruhani bir meslek olarak düşünülmüştür. Öyle ki sadece peygamberler Tanrı'nın sesini duymamış, vaizler de adeta bu sese “muhatap” olmuşlardır. Hatta bir vaiz, Tanrı'nın sesini duymuyorsa o zaman kendinde bir eksiklik olduğunu düşünmelidir.¹²⁰ Elbette burada kastedilen birebir Tanrı ile görüşmek değildir. Fakat yapacağı vaazlarda kendisini adeta Tanrı'nın sözcüsü gibi hissetmeli ve o sorumluluk ile hareket etmelidir. Bu anlamda hiçbir vaiz, vaaz görevini asla ihmal edemez ve bu görevin dışında bir şey yaptığında asla mutlu olamaz. Vaiz, Tanrı'nın sesini duyduğunu ve bu iş için seçildiğini hissetmelidir. Eğer vaiz kendisinde bu duyguları hissediyorsa bu onun vaizlik için seçildiğinin bir işaretidir. Bu göreve seçilen bir vaiz ise bu görevden vazgeçemeyeceğini bilmelidir. Zira bu durum Kutsal Kitap'ta da açık bir şekilde ifade edilmektedir.¹²¹ Bu bağlamda vaizin vaaz verme yetkisini ve gücünü kutsal ruhtan aldığına inanılmaktadır.¹²² Vaizlik elbette ki peygamberlik olarak kabul edilmemektedir. Fakat Yeni Ahit'te birçok defa vaaz veren kişiye de kehanet gibi birtakım lütufların verildiği ifade edilmiştir. Nasıl ki Tanrı peygamberlerine vaaz etme kudreti veriyorsa Kutsal Ruh da vaize vaaz lütfu vermektedir.¹²³ Hatta İsa bile insanlara konuşurken Kutsal Ruh'un yardımını ile konuşmuştur.¹²⁴ Vaiz, vaaz için dua ettiğinde Kutsal Ruh

¹²⁰ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 12.

¹²¹ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 13; “Bir daha onu anmayacak, onun adına konuşmayacağım” desem, sözü kemiklerimin içine hapsedilmiş, yüreğimde yanan bir ateş sanki. Onu içimde tutmaktan yoruldu, yapamıyorum artık.” (Yer. 20:9).

¹²² 1Pe. 1-12; Sözüüm ve bildirim, insan bilgeliğinin ikna edici sözlerine değil, Ruh'un kanıtlayıcı gücüne dayanıyordu. (1Ko. 2:4).

¹²³ “Size zayıflık ve korku içinde geldim, tir tir titriyordum! Sözüüm ve bildirim, insan bilgeliğinin ikna edici sözlerine değil, Ruh'un kanıtlayıcı gücüne dayanıyordu. Öyle ki, imanımız insanların bilgeliğine değil, Tanrı'nın gücüne dayansın.” (1Ko. 2:3-5).

¹²⁴ “İsa, Ruh'un gücüyle donanmış olarak Celile'ye döndü. Haber bütün bölgeye yayıldı. Oranın havralarında öğretiyor, herkes tarafından övülüyordu. İsa, büyüdüğü Nasıra kenti'ne geldiğinde her zamanki gibi Şabat günü havraya gitti. Kutsal Yazılar'ı okumak üzere ayağa kalkınca ona Peygamber Yeşaya'nın kitabı verildi. Kitap'ı açarak şu sözlerin yazılı olduğu yeri buldu: “Rabb'in Ruh'u üzerimdedir. Çünkü O beni yoksullara Müjde'yi iletmek için meshetti. Tutsaklara serbest bırakılacaklarını, körlere gözlerinin açılacağını duyurmak için, ezilenleri özgürlüğe kavuşturmak ve Rabb'in lütfu yılını ilan etmek için beni gönderdi.” (Luk. 4:14-19).

ona yapacağı vaazı verir. Bu sebeple “bir kişi gökten bir şey düşmedikçe hiçbir şeyi alamaz” denmiştir. Bu sebeple Pavlus, Efeslilere vaaz edebilmesi için dua etmelerini istemiştir. Tanrı söz konusu olan kelimeleri sadece vaaz edeceği zaman vaize verir. Bu bağlamda vaaz etmeden önce vaizin inzivaya çekilmesine gerek yoktur.¹²⁵

Vaizde aranacak diğer bir şart ise Kutsal Kitap’a tam manasıyla vâkıf olmasıdır. Zira Kutsal Kitap vaazların temel kaynağıdır. Vaiz inanan bir kalp ve berrak bir zihinle Kutsal Kitap’ı kavramış olmalıdır. Zira Kutsal Kitap’ı kavramayan bir vaizin başkalarına tam manasıyla anlatması beklenmemelidir. Kutsal Kitap sadece yüzeysel olarak değil, bütün bağlamları ile kavranmış olmalıdır. Kutsal Kitap’ı sadece kendi bağlamı ile ele almak onu anlaşılır kılmayacaktır. Bu sebeple vaiz, samimi bir şekilde onu başka kaynaklardan da araştırmalıdır. Vaiz, Kutsal Kitap’ı sadece tek bir çeviriden değil, başka çevirileri ile de kıyaslayarak okumalıdır.¹²⁶

Vaizlik, Tanrı’nın bir lütfu olarak değerlendirilmiş ve bu sebeple vaizin gurur duyması gerektiği belirtilmiştir.¹²⁷ Vaiz vaaz ederken asla bir korku ve başaramama endişesi taşımamalıdır.¹²⁸ Zira vaiz, Yeni Ahit’in gücü ile konuşmaktadır.¹²⁹ Vaiz, Kutsal Kitap’ı gönderenin otoritesine sahiptir.¹³⁰

Sonuç

Hıristiyanlık’ta vaaz Tanrı’nın bilgeliğinin insana aktarılmasını ifade eder. 325 İznik Konsili ile kabul edilen vaaz 8. yüzyıldan itibaren pazar günleri kilisede yapılmaya başlamıştır. Bütün mezheplere göre vaaz kilise ayinleri ve bazı ritüellerin (ölüm, evlilik vs.) temel bir parçası olarak

¹²⁵ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 14–15.

¹²⁶ Schlachter, *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*, 14.

¹²⁷ Rab “Gencim deme” dedi, “Seni göndereceğim herkese gidecek, sana buyuracağım her şeyi söyleyeceksin. Onlardan korkma, çünkü seni kurtarmak için ben seninleyim.” Böyle diyor Rab. Sonra Rab elini uzatıp ağzına dokundu, “İşte sözlerimi ağzına koydum” dedi, (Yer. 1:7–9).

¹²⁸ Rom. 1:16.

¹²⁹ “Sözüm ve bildirim, insan bilgeliğinin ikna edici sözlerine değil, Ruh’un kanıtlayıcı gücüne dayanıyordu. Öyle ki, imanınız insan bilgeliğine değil, Tanrı gücüne dayansın.” (1Ko. 2:4, 5).

¹³⁰ Karl Barth, *Homiletics* (ABD: Westminster John Knox Press, 1991), 50.

devam etmektedir. Snotik İncillerde İsa, Tanrı'nın buyruklarını vaaz eden bir peygamber konumundadır. İsa sadece kendisi vaaz etmemiş, havarilerini de bu konuda görevlendirmiş ve nasıl vaaz etmeleri gerektiğini onlara öğretmiştir. Vaizlik, Yeni Ahit'te Tanrı'nın bazı insanlara verdiği özel bir görev olarak zikredilmiştir. Vaizler, Kutsal Ruh'un yardımı ve inayeti ile bu görevi yerine getirmektedirler. Hıristiyanlık'ta vaaz kültürünün oluşmasında antik çağlardaki retorik sanatının büyük etkisi olmuştur.

Hıristiyanlık literatüründe vaaz için birtakım kelimeler kullanılmıştır. Bu kelimelerin başında dini retoriğin vaaza uygulanması anlamına gelen *homilitik* kelimesi gelmektedir. *Homilitik* vaazların ana teması olarak Yeni Ahit'in izah edilmesidir. Diğer bir kelime ise konusu İsa-Mesih olan *kerygma*'dır. Bir diğer kelime ise ilahi bilgilerin insandaki doğru karakteri inşa eden ve açığa çıkartan yönünü ifade eden *preaching* kelimesidir. Gerçek kanıtlara dayanılarak yapılan vaaz ise *martureo* kelimesi ile anlatılmaktadır. Bu kelimelerin yanında *dialegomai*, *katangelo*, *didaskein* kelimeleri de vaazı ifade eden kelimeler arasındadır.

Hıristiyanlık, söz'e yaptığı atıfla vaizliğe ve vaaza farklı bir boyut kazandırmıştır. Vaiz, Tanrı'nın sözünü kullanan kişidir. Söz ile İsa arasındaki ilişki, İsa'nın bizatihi *kelam* olarak zikredilmesi ve bu sözün aktarıcısı olarak vaizliğe bir meslek olmanın ötesinde ilahi bir boyut kazandırmıştır. Vaazlarda birinci amaç Tanrı'nın memnun olmasıdır. Vaazlar bilgi ile birlikte duyguyu da insanlara aktarabilmelidir. Vaazların en büyük gayesi Hıristiyan kurtuluş inancının insanlara aktarılmasıdır. Vaazlardaki bir diğer hedef de sosyal problemlere matuf olmasıdır. Bu anlamda yapılacak vaazlar insanların sıkıntılarına veya sosyal hayatlarındaki bir şeylere karşılık gelmelidir.

Vaizin vaaz hazırlarken başvuracağı birinci kaynak Kutsal Kitap olmalıdır. Fakat Kutsal Kitap'tan faydalanılırken konular insanların anlayabileceği bir şekilde ele alınmalıdır. Öncelikle Kutsal Kitap'ın kendi kendini tercüme ettiği göz önüne alınmalı ve farklı tercümelere de bakılarak Kutsal Kitap okunmalıdır. Vaiz, Kutsal Kitap'ı mutlaka yorumlamalıdır. Fakat yaptığı yorumlar Kutsal Kitap'ın önüne geçmemelidir.

Vaiz, konuştuklarını mutlaka bir kanıta ve delile dayandırmalıdır. Vaizin yapacağı ders ve seminerler hiçbir zaman vaazından daha önemli görülmemelidir. Hazırlanan vaazların mutlaka güzel bir sunumu olmasıdır. Zira sunumu güzel olmayan bir vaaz kötü bir tabaktaki güzel yemeğe benzetilmektedir.

Vaizin vaaz verirken dikkat etmesi gereken hususların başında vaaz edeceği kitleyi iyi tanınması gelmektedir. Kitlenin durumuna göre vaazlar hazırlanmalıdır. Vaiz bu görevi yaparken sabırlı ve ağırbaşlı olmalıdır. Vaaz esnasında boş kelimeler ile zaman kaybetmemeli ve asla dinleyiciler ile tartışmamalıdır. Vaiz için bir diğer önemli husus ise söz ve eyleminde tutarlılık olmasıdır. Vaiz vaazlarını hazırlarken sadece gelecekte vuku bulacak kurtuluş öğretisini değil, aynı zamanda insanların günümüzdeki faaliyetlerini de gündemine almalıdır. Vaiz vaazlarını hazırlarken sadece kendi yorumları ile yetinmemelidir. Başka din adamlarının yorumlarını da vaazlarında kullanmalıdır. Kutsal Kitap yorumları onun aslına sadık kalınmalıdır. Vaiz adeta bir senarist gibi Tanrı'nın sözlerini canlandırmalı ve günümüze bu sözleri taşıyabilmelidir. Vaiz kendisini adeta jüri önünde bir savcı gibi hissetmeli ve insanlara İsa Mesih'i kendi özgür iradeleri ile kabul etmelerinde yardımcı olmalıdır. Vaizlik Tanrı ile insanlar arasında adeta köprü görevi gören bir meslek olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple bir vaiz Kutsal Kitap'a tam manasıyla vâkıf olmalıdır.

Kaynakça

- Adıbelli, Ramazan. *Katolik Din Adamı Alfred Loisy'nin Yeni Ahit Eleştirisi*. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019.
- Aristoles. *Retorik*. çev. Mehmet H. Doğan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995.
- Barth, Karl. *Homiletics*. A.B.D: Westminster John Knox Press, 1991.
- Barth, Karl. *The Preaching Of The Gospel*. A.B.D: The Westminster Press, 1963.
- Beecher, Patrick. "Homily". *Catholic Encyclopedia*. Erişim: 16 Nisan 2020. <https://www.newadvent.org/cathen/07448a.htm>
- Bence, Philip Arthur. *An Analysis Of The Effect Of Contrasting Theologies Of Preaching On The Teaching Of Preaching In British Institutions Of Higher*

- Learning*: A.B.D: United Kingdom St. Mary's College Universty Of St. Andrews, Phd, 1989.
- Biblestudytools. "Martureo". Erişim: 9 Şubat 2020. <https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/nas/martureo.html>
- Chisholm, Hugh. "Homiletics". *Encyclopedia Britannica*. 16/644. England: Cambridge University Press, 1911.
- Conley, Thomas. *Rhetoric in the European Tradition*. A.B.D: University of Chicago Press, 1990.
- Çadircı, Ahmet. "Retorik-Aristoteles". *Hukuk Gündemi*. (2010), 90-98.
- De Cavel, Roger Filip. *The Preacher as 'First Listener' 'Calling' as a Source of Authority within the Flemish Evangelical Preaching Tradition*. London: Durham University, Department of Theology and Religion, 2019.
- Demirci, Kürşad. "Vaaz" (Diğer Dinlerde). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42/407-409. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Dictionary*. 18 Nisan 2019. <https://www.dictionary.com/browse/preaching>
- Educalingo*. Erişim: 10 Nisan 2020, <https://educalingo.com/en/dic-de/kerygma>
- Forte, Bruno. "Kerygma II. Systematisch-theologisch". *Lexikon für Theologie und Kirche*. Walter Kasper. Freiburg: Herder, 1996.
- Franziskus, Papst. *Evangelii Gaudium (Verlautbarungen des Apostolischen Stuhls, Nr. 194)*, Bonn: herausgegeben vom Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 2013.
- Fuchs, Ottmar. "Kerygmantik". *Lexikon für Theologie und Kirche*. Walter Kasper. Freiburg: Herder, 1996.
- Gerald, William. *Preaching And Theology In Scotland In The Nineteenth Century: A Study Of The Context And Content Of The Evangelical Sermon*. Edinburgh: New College, The Universty Of Edinburg, Phd.,1968.
- Grevel, Jan Peter. *Die Predigt und ihr Text Grundzüge einer hermeneutischen Homiletik*. Deutschland: Neukirchen-Vluyn, 2002.
- Jensen, Jay. "Revelation, Concept of". *The New Catholic Encyclopedia*. 12/438. Washington: Gale / Cengage Learning, 1967-1996.
- Karahan, Harun Dündar. *Hristiyanlık ve İslamiyet'te Vahiy Anlayışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Kennedy George, Alexander. *Classical Rhetoric & Its Christian and Secular Tradition*. A.B.D: Chapel Hill The University of North Carolina Press, 1999.

- Kennedy, George. *A New History of Classical Rhetoric*. A.B.D: Princeton University Press, 1994.
- Kilpatrick, Thomas Buchanan. "Salvation (Christian)". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. 11/129. New York: Boston Publick Library, 1951).
- Kitabı Mukaddes*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1995.
- Kramer, Klaus-Vellguth, Klaus. *Evangelii Gaudium- Stimmen der Weltkirche* (TheEW 7). Freiburg: Herder, 2015.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1995.
- Logan, Samuel Talbot. *The preacher as rhetorician Preaching: The Preacher and Preaching in the Twentieth Century*. Hertfordshire: Evangelical Press, 1986.
- Mamytov, Abdimuhammet. *Rus Ortodoks Kilise'sinde Azizlik*. Ankara: Berikan Yayınları, 2013.
- Martyn LLYOD, Jones. *Preaching and Preachers*. London: Zondervan Publishing House, 1971.
- Mc.Donald James Lan, Hamilton. *Kerygma and Didache: The Articulation and Structure of the Earliest Christian Message*. England: Cambridge University Press, 2004.
- Messer, Andrew. "The Apostolic Kerygma And The Apostles Creed: A Studt in Compatibility". *St Vladimir's Theological Luarterly* 62/4 (2018), 373-381.
- Ministry, Journeyonline. "The Meaning of Preaching". Erişim: 2 Nisan 2020. <https://journeyonline.org/lessons/preaching-and-teaching-the-meaning-of-preaching/?series=14044>
- Obermeyer, Martin. "Der Geist ist aus der Flasche: Stellungnahme zur Exhortatio, Evangelii Gaudium von Papst Franziskus". *Mitgliederzeitschrift des Verbandes Katholischer Religionslehrerinnen und Religionslehrer und Gemeindereferentinnen und Gemeindereferenten im Kirchendienst* 2/ 24, 2014.
- Peterman Eugene, Leo. "Redemption". *The New Catholic Encyclopedia*. 12/ 144. Mc Graw-Hill Book Company in association with The Catholic University of America, Washington: Gale / Cengage Learning, 1967-1996.
- Runciman, David. *Pastoral Care According To The Bishops Of England And Wales*. Cambridge: Fitzwilliam College, 2019.

- Schlachter, Franz Eugen. *Über Berechtigung und Aufgabe der Predigt, Offene Besprechung einer zeitgemäßen Frage durch*. Albstadt: 2004.
- Theobald, Michael. "Kerygma I. Biblisch-theologisch". *Lexikon für Theologie und Kirche*. Walter Kasper. 5/1406–1409, 1408. Freiburg: Herder, 1996.
- Tillch, Paul. *Perspectives On Nineteenth and Twentieth Century Theology*. London: SCM, 1967.
- Topcan, Özlem. *Yahudilik, Hristiyanlık ve Hinduizm'de Kadın*. Ankara: Berikan Yayınları, 2018.
- Wayback Machine. "Rhetoric". Erişim: 9 Nisan 2020. <https://web.archive.org/web/20090912094446/https://augnet.org/default.asp?ipageid=412>
- Wikipedia. "Kerygma". Erişim: 3 Mart 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Kerygma#cite_note-1.
- Wright, Nathaniel March. *The Viceregal Homiletic: An Appropriation of g.k. Beale's Christian Viceregency For Theological Consideration Of Christian Preaching*. London: Middlesex Universty Supervised at the London School of Theology, Phd. 2018.
- Young, Richard. vd., *Rhetoric: discovery and change*. New York: Harcourt Brace & World, 1970.